

LBRIS

We know
books

*maylis
de kerangal
ziua
refluxului*

Traducere din limba franceză și note
SANDA SPIRIDON

LITERA
București

Am primit apelul pe la ora 14, tocmai mă întorsesem acasă, aveam încă paltonul pe mine și pe coapsă simțeam, apăsătoare ca un bolovan, greutatea poșetei, în care am scotocit fără să-mi găsesc mobilul, ba chiar am răsturnat-o pe masa de la intrare, pe care o folosim ca pubelă, fără rezultat, am înțepenit, apartamentul era pustiu, vibrațiile telefonului se auzeau clar, numai că sursa lor mi se părea îndepărtată, imposibil de plasat în spațiu, mi-am pipăit buzunarele, adânci și joase, pline de hârtiuțe mototolite, de firimituri, de scame, am simțit bucata de plastic vibrându-mi în mână pe sub stofă și, când am extras-o în sfârșit, am văzut pe ecran un număr de telefon fix, cu indicativul 02, Vestul, am răspuns, un bărbat s-a prezentat drept „ofițer de poliție judiciară” și a cerut să-mi vorbească, i-am spus că eu eram, îndreptându-mă mașinal spre scaunul cel mai apropiat, căci podeaua îmi fugea deja de sub picioare, și, odată așezată,

l-am ascultat pe individul care, în jargonul neutru și concret al celor care aplică proceduri, mă invita la comisariatul din Le Havre: „Am dori să vă audiem într-un caz care vă privește“.

– Cum? Ce caz? m-am bâlbâit.

Polițistul mi-a spus că în urmă cu două zile, la Havre, într-un loc public, fusese găsit cadavrul unui bărbat neidentificat, că se aștepta de la mine să pot oferi informații și că trebuia să vin. Culoarul din fața mea se curba precum o pistă de bob. Trăiam o asemenea senzație de viteză, încât am căutat un punct fix de care să-mi agăț privirea – logoul Nike de pe un baschet înfundat cu ziare, care se usca sub radiator, un mâner de ușă din bachelită, rombul de pe covor. Polițistul mi-a cerut să vin la comisariatul din Le Havre a doua zi, la ora nouă, voia să mă audieze, am acceptat, am închis amândoi și timpul mi s-a rupt în ureche, trosc, rupt în două, dimineața și după-amiaza ajunse brusc ireconciliabile și atât de divergente, dislocate, străine una de cealaltă, încât deveniseră incapabile să închege o singură zi, cea pe care totuși o trăiam.

După aceea, tăcerea s-a întărit în încăpere ca ghipsul în aer liber și am rămas nemișcată, secătuită

de puteri, incapabilă să încetinesc fluxul întrebărilor care se formau în mine, întrebări pe care ar fi trebuit, logic, să i le adresez polițistului, dacă nu m-ar fi ținut la distanță autoritatea lui plată, străduindu-mă să triez informațiile conținute în fraza lui: *cadavrul unui bărbat, loc public, Le Havre*. De altfel, auzul acestui nume, Le Havre, intrarea lui, ca un grăunte mititel, în urechea mea, dăduse totul peste cap, dăduse apelului acel impact, ca o lovitură surdă, căci – oare polițistul era la curent? – am trăit în acest oraș, am crescut acolo ca o buruiană până am ajuns la talia adultă, cu dinții, picioarele, inima și plămâni aferente. Aveam în comun cu bărbatul găsit cel puțin un lucru: Le Havre.

În fața mea se întindea bucătăria rece, pompeiană, totul fusese lăsat așa cum era, de-ai fi zis că se declanșase o alertă în bloc și că trebuise să mă car urgent – zațul înnegrea fundul ceștilor, cerealele se uscaseră în castroane, iar firimiturile îmi scrâșneau sub tălpi. Nici Blaise, nici Maia nu se osteniseră să strângă micul-dejun, ceea ce ar fi trebuit să mă enerveze, dar, siderată, *un caz care vă privește*, am ignorat dezordinea și murdăria și m-am dus să-mi dau cu apă rece pe față, gândindu-mă, cu brațele sprijinite de chiuvetă, cu capul lăsat pe spate, că

nici un bărbat din anturajul meu nu fusese dat dispărut, că nici unul nu dispăruse în ultimele zile, aș fi aflat, da, aș fi primit un mesaj, un telefon, cu siguranță, chiar dacă anunțarea unei vești proaste ducea întotdeauna, după cum știam, la activarea unei anumite rețele de relații, la cartografierea rețelelor, pozițiilor, proximităților uneori nebănuite în sânul unui grup, țesătură care nu-mi era tocmai favorabilă – jignită să aflu despre un deces după mai multe zile, despre o naștere după câteva săptămâni, avusesem de câteva ori impresia că numărul meu de telefon căzuse printre ultimele de pe lista oficială de distribuție.

M-am întins pe divanul din salon, cu picioarele ridicate, cu suflul întretăiat, tot cu paltonul pe mine. Strivită de parcă un copil de cinci ani mi s-ar fi așezat pe piept. *Cadavrul unui bărbat*. Lumina de noiembrie – transparentă, perlată, înghețată – cădea în cameră în raze oblice, revelând materia invizibilă din atmosferă, tot acest praf în suspensie. Am derulat pe ecranul telefonului SMS-urile primite în ultima săptămână, mesajele WhatsApp, am verificat e-mailurile, inclusiv folderele de spam, am mijit ochii la ecranul tactil, rece ca o oglindă, în căutarea unui indiciu. *Un caz care vă privește*. S-ar fi putut foarte bine să-mi fi murit o rudă, fără s-o știe

nimeni, fără ca nimeni să-i semnaleze absența, m-am gândit cu ochii rătăcind spre cărțile groase despre tipografie care dublau peretele, era posibil, spre deosebire de disparițiile copiilor, cele ale adulților nu te alarmează neapărat, se întâmplă frecvent să fugă și ei, flămânzi de singurătate așa cum sunt și eu uneori, să dispară cu mașina, să se suie într-un autocar sau într-un tren, scoși din joc pentru perioade care depășesc adesea trei zile, uitându-și intenționat actele acasă, ca să uite cine sunt. *Cadavrul unui bărbat*. Brusc, m-am gândit la Louis Kahn, doborât de un infarct în stația de metrou Penn Station, într-o noapte de martie din 1974, la întoarcerea din Bangladesh: trei zile, atât durase, la morga din New York, identificarea acestui arhitect de renume mondial, care concepuse universități, biblioteci, sedii de parlamente și muzee, a cărui adresă din pașaport fusese rătăcită până devenise ilizibilă, ca urma unui secret; mi-am amintit că acest om mărunț de statură modela betonul pur și lumina, monumentalitatea, misterul, ceea ce, evident, m-a adus înapoi la Le Havre.

Cât timp am zăcut așa, cu ochii în tavan, cu gândurile captive într-o spirală unde se învârtea apelul polițaiului, croind scenarii atât de proaste,

încât se destrămau în câteva secunde? Simțeam în buzunarul paltonului cartea pe care mi-o dăduse Herminée Kartzavodiou după masă, în pragul pizzeriei, susținând, cu accentul ei grecesc puternic, că avea nevoie de cineva care să înregistreze acest text remarcabil, acest text de astăzi – îmi vorbea cu fața aproape lipită de a mea, iar pielea gălbuie, părul vopsit în negru profund, irisul stâng opacizat de un glaucom o făceau să semene cu o bătrână pitie. Aruncasem un ochi la copertă: *Toamnă germană* de Stig Dagerman, nume care parcă îmi spunea ceva, „citește-o repede“, adăugase, după care mă îmbrățișase într-un nor de Shalimar care nu reușea să acopere mirosul de Marlboro Light, și o urmărisem cu privirea cum se îndepărta spre stația de metrou Bonne Nouvelle, o siluetă mică, în formă de pară, cu pas hotărât.

Zgomotul unui ciocan pneumatic făcea să vibreze ferestrele camerei, se scotea asfaltul pentru amenajarea unei piste de biciclete pe bulevard. *Într-un loc public*. Afară, cerul era gri, câteva ferestre cu luminile aprinse în blocul din față, tocmai se trecuse la ora de iarnă, era poate ora patru, habar n-aveam. Ideea să deschid agenda și să-mi sun tot anturajul masculin, unul câte unul, cu riscul de a-mi petrece astfel tot restul zilei, să-i contactez

pe cei care îmi plăceau, pe șarmeurii solitari, pe verii îndepărtați, cercul sentimentelor mele lărgindu-se progresiv la prieteni, la colegi, la cunoștințe și făcând un viraj spre Le Havre, oraș pe care l-ar fi putut cunoaște într-o mie de feluri, posibilitatea să-i sun pe toți, intenționat, doar ca să mă asigur că trăiesc, ideea asta mi-a trecut prin minte în clipa când am auzit un sunet de cheie în broasca ușii și am recunoscut mersul lui Blaise, puțin aritmic – are un picior mai scurt decât celălalt – și atât de ușor, încât parchetul n-a protestat.

În secunda următoare era în fața mea, cu impermeabilul șifonat, cravata slăbită, o șuviță cărunță peste ochi, cam obosit. S-a apropiat, precedat de un miros de noapte albă și grafit, cu vocea îngroșată de țigările de foi, și mi-a pus o mână pe frunte, mirat să mă găsească întinsă în salon la mijlocul după-amiezii:

– Ce se întâmplă? Nu lucrei astăzi? Ești bolnavă?

Revigorată de simpla lui prezență, m-am ridicat și, desfăcându-mi cordonul paltonului, i-am amintit laconic că înregistrarea mea se încheiase săptămâna trecută.

– Ah, da! a zis, lovindu-se peste frunte.

Se întorcea din Vosgi, unde se dusesese deunăzi ca să se vadă cu niște fabricanți de hârtie de înaltă

calitate – luase „mașina de firmă“, cum își numea, în glumă, brecul Volvo din 1993, cu trei sute de mii de kilometri la bord, care prezintă avantajul că se poate transforma în camionetă cu care să cari lăzi și alte materiale mici pentru tipografie, dar care nu mai are suspensii, ceea ce îi distruge spinarea.

Uzina din Vosgi era istorică, iar producția ei era foarte căutată. Blaise încercase să renegocieze prețurile în continuă creștere, dar, mai ales, să rezerve diferitele tipuri de hârtie potrivite activității sale, pe care, în acele timpuri de penurie, un tipograf ca el, care nu producea cărți, ci ferpape, meniuri, invitații și cărți de vizită, papetărie pe scurt, și le procura cu dificultate.

– Ai reușit? Ai făcut rost de hârtie?

I-am pus o mână pe obraz și m-a sărutat în palmă, apoi și-a dat șuvița pe spate, scoțând la iveală golfurile care îi avansau adânc pe sub părul încâlcit:

– Da, e în regulă cu hârtia.

Își ascundea satisfacția, o ghiceam, și-a scos peste cap cravata mov și a sfârșit recunoscând că făcuse un ocol ca să vadă o presă de ocazie, la preț redus, într-un hangar de lângă Charleroi, o OFMI Heidelberg, superbă. O cumpărase până la urmă, era bucuros de afacerea încheiată și atât de obosit,

încât am ezitat să-i povestesc despre apelul de mai devreme. Când a luat-o spre camera noastră, l-am oprit din drum:

– Blaise, stai, trebuie să-ți spun o chestie, ceva bizar.

La auzul cuvintelor s-a întors lent, ca un cargou care își schimbă direcția. Am încercat să fiu sobră, concisă, am evitat digresiunile și mi-am controlat neliniștea, dar, în momentul când am pronunțat „Le Havre“, am simțit că se cutremură și el, cu ochii lui mari, gri, înfipti în ai mei. *Cadavrul unui bărbat într-un loc public.*

Nu l-am privit când s-a întins fără nici un cuvânt, cu mâinile lipite pe șolduri și burta înainte, învârtind capul ca și cum ar fi încercat să-și trosnească niște vertebre cervicale dureroase, dar, sub un misterios impuls arhaic, am început să mă agit în apartamentul acela, unde locuiam de aproape douăzeci de ani, uitând că-mi promisesem să n-o mai fac niciodată, să pun lucrurile la locul lor, să curăț, să strâng, că făcusem declarații solemne în acest sens, lipisem post-îturi pe ușa frigiderului, anunțuri destinate colocatarilor care în mod limpede se credeau la hotel, mai precis, Blaise, care se bucura de un regim istoric excepțional căruia mă

hotăram periodic să-i pun capăt, fără să reușesc însă să trec la fapte, și Maïa, superba noastră fiică, prea puțin interesată de sarcinile domestice, uitându-mi, așadar, promisiunea, mi-am vârât mâinile în chiuvete, în dulapuri, în fundul pubelelor și al mașinilor de spălat, am dat cu aspiratorul, izbindu-l de plinte, de trupul unui bărbat, atât de agitată, de zgomotoasă, încât nu l-am auzit pe Blaise întorcându-se în spatele meu, se răzgândise, acum se scărpină la ceafă cu cotul în aer, identic cu inspectorul Columbo, aceeași mișcare stângace, aceleași ritmuri – lent în exterior, rapid în interior:

– Am putea afla de ce te privește povestea asta?

Am oprit aspiratorul cu o lovitură de călcâi, apoi, sprijinită de tub, l-am privit pe Blaise în ochi și i-am repetat, cuvânt cu cuvânt, ce-mi spusese polițaiul, pronunțând clar silabele, jucând forțat redarea fidelă, adăugând că o să plec la Le Havre a doua zi, cu primul tren, că eram așteptată la comisarariat pentru audiere, că o să vedem. M-a ascultat cu atâta atenție, încât am crezut că o să vorbească, în sfârșit, că se gândise la ceva special, că își aduse-se aminte de o chestie, că avusese una dintre acele intuiții întârziate de-ale lui, care îi demonstau atât inteligența, cât și un mod de a fi permanent în contratimp, dar s-a mulțumit să-și încrucișeze

brațele la piept, cu palmele la subsuori și privirea fixă, după care s-a dezlipit, în fine, de tocul ușii, șoptind că se duce în pat, că are nevoie de somn, și, cum ziua ciuntită devenise insuportabilă, l-am urmat în dormitor, unde perdelele erau trase, unde s-a întins pe o parte, unde m-am lipit de spatele lui, cu gura pe ceafa lui, cu genunchii în scobiturile din spatele genunchilor lui, cu maleolele gleznelor mângâindu-se, cu un braț peste șoldul lui și mâna deschisă pe burta lui, care se lăsa spre saltea, lipită de el ca și cum aș fi încercat să intru, prin contact, în somnul în care el se adâncise și care pe mine mă ocolea. *Un caz care vă privește.*

LBRIS

We know
books

ORAȘUL LA PĂMÂNT

Soarele răsărea peste Le Havre. O ploaie fină, zburată de vânt, măcina orașul. Imediat ce am intrat în barul Terminus din fața gării, pe telefon mi-a apărut un mesaj de la Maia: „Unde ești?” M-am întors spre decorul roșu cu negru, spre gresia gri, spre oglinzile mari, unde se reflectau câțiva clienți, cu ochii lipiți de păcănele și de paharele cu alcool, și eu printre ei, mototolită, cu ranița pe șold.

În spatele tejghelei, barmanița manevra mașina de cafea cu acea energie excesivă pe care ți-o dau furia și disperarea, părul îi mai albise și pielea i se ridase, dar am recunoscut-o, corp comun cu barul, cu umerii ascuțiți, pieptul îngust sub bluza de serviciu uzată până la luciul, brațul fragil, cu bicepsul tatuat și unghiile crăpate, e aici de o vecie, aici a fost dintotdeauna, i-am căutat privirea când mi-a trântit ceașca pe tejghea, mi-am spus că poate o să mă recunoască, întrucât intrasem des aici, la

Terminus, dar nu, și-a văzut de treabă fără nici un cuvânt, cu spatele întors la sală, fără să le arunce vreo privire nici liceenilor care ocupau bancheta, care se adună aici să piardă vremea de când există banchetele și adolescența, și aceștia degeaba stăteau aplecați deasupra telefoanelor, scrolând, dând follow, dând like-uri, era aceeași scenă – iar eu printre ei, îmbrăcată cu canadiana roșie pe care o aveam de la cincisprezece ani –, erau aceleași trupuri aglutinate într-un roi și stilizate ca niște fluturi, în ciuda bascheților cu platformă compozită, a șepcilor Gucci contrafăcute și a piercingurilor din sprâncene. Unul dintre ei activase difuzorul telefonului – practică recentă și, la drept vorbind, dezagreabilă –, o voce se combina cu ale lor, trâmbițând „*starfoullah*¹, am covid“, așa de tare, încât bătrânul punker care citea *Paris Normandie* la masa de alături se ridicase imediat și se îndepărtase, sprijinindu-se de teighea.

Afară, vântul făcea ravagii, ploaia mărunță șfichiuia ferestrele, dar nimeni din sală nu reacționa la variațiile gălăgioase ale vremii, nici nu risca să ridice ochii spre tancurile ultrarapide ce avansau pe câmpiile maronii, către ființele umane

¹ Termen din jargonul tinerilor francezi, din arabul *starfallah*, însemnând „Dumnezeu să mă ajute“

înghesuite în pivnițe și în clădirile năruite care defilau pe ecranul uriaș agățat deasupra barului, imagini mute subliniate indiferent de burtiera obnubilată de Harry și Meghan. Am cumpărat țigări. Căutam un răspuns pentru Maia, care insista cu încăpățănare: „Unde ești? Ce faci?“ Am tastat: „Întâlnire muncă/revin diseară“ și am vârât telefonul în buzunar – n-aș fi putut spune de ce o mințeam.

Ai mei încă dormeau când m-am strecurat afară, în casă era o liniște de centrală termică și de respirații umane, nu se făcuse încă ora șase și închisesem ușa fără să fac zgomot, gândindu-mă că Maia și Blaise se vor trezi curând, ca să plece la rândul lor, la Bobigny, Étampes sau Villacoublay – Blaise este cel care o însoțește întotdeauna la concursurile de scrimă, pregătește sendvișurile cu ton, ou fiert și maioneză și umple sticlele de apă, în timp ce Maia se ocupă de echipament ca un bijutier de diamantele lui, își verifică încălțărilor, șosetele, pantalonii, subțirica, bluza, vesta metalică, mănușile, firul, masca, așezate una după alta în geanta de sport lângă floretă, amândoi sunt metodic, tăcuți, abia auzi foșnetul veșmintelor, zumzăitul fermoarelor, bolborositul cafetierei, apoi vine momentul plecării, Maia tastează primele SMS-uri,